

Hafnia Hodierna

Eller

Udførlig Beskrivelse

om den

Kongelige Residentz - og Hoved - Stad

Kiøbenhavn,

1748

Uddrag

Garnisonen Kirke (Herr Zebaoths Kirke) - Friderichshavns Slots Kirke (Kastellet)
Reformeredes Kirke - Hellig Geistes Hospital (Gl. Ny Vartov) - Børne og Tugthuset -
Hospitaler (læs Fattighuse)

Cap. V.

Handler om de offentlige geistlige Bygninger i Staden, og forklare, hvad ved enhver
især er at merke..

Den ottende Sogne - Kirke i Kiøbenhavn, er den Herre Zebaoths Kirke, som ellers, fordi den egentlig for
Garnisonen er bygget, er bekiendt under det almindelige Navn af Garnisons - Kirken.

Hans Mejestet, Høysalig Kong FRIDERICH den Fierde har ladet denne Kirke bygge Aar 1704, og til Bygningen
anvendt de fleste af det ulykkelige opbrændte Amalienborg - Slots overblevne og brugelige Materialer. Paa
Prædike - Stolen sees Dronning SOPHIÆ AMALIA, kong FRIDERICH den Tredies Gemahlindes Navn, thi
samme Prædike - Stol har forud staaet i Amalienborg - Slots Capelle, og blev siden denne nye Kirke til
Deel.

Kirken er stor og rummelig, og for en stor Mængde af Tilhørere meget beqvem indrettet.

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Alteret er af Norsk Marmor, efter disse Tiders ziirlige og nette Bygnings - Maade indrettet. Det er en Gave til Kirken af fordum Herre til Sundgaardsholm i Jylland, Hans Benzon, hvis Forældre tilforn havde skienket en Sølv - forgyldt Kande til denne samme Kirkes Altar, som sees af den Inscription, som findes paa den Marmor - Kiste, der inslutter bemeldte Hans Benzons Liig, som her i Kirken er til Hvile hensat, af følgende Indhold:

Herunder hviler den Velædle og Velbyrdige Herre

Herr HANS BENZON,

Til Sundgaardsholm, Jullund, Vestergaard og Kielderup; Fød i Randers Anno 1657 den 4 October, kommen af de Benxoner paa Fæderne - Side, og af de Nielsoner paa Møderne - Side. Hvo hans Fader og Moder var udviser den til vor Herre Zebaoths Kirkes Altar perpetuerede forgyldte Kande med deres Navne og Vaabener paa; kom udi Hans Kongelige Majestets, Salig og Høylovlig Ihukommelse Kong CHRISTIAN den Femtes Tieneste Anno 1681, og ved Bestalning blev Rente - Skriver Anno 1683 den 10 November, og Commerce - Raad Anno 1698 den 4 Junii. Døde Anno 1715 den 12 Martii, efter mange udstandne Møysommeligheder og Gienvordigheder, som hand alt fordrev med Arbeidsomhed og Bygninger.

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Tav. XCVI. Garnisons Kirken

Kirken er for nogle Aar siden bleven prydet med et meget siirligt gandske nyt Orgelverk af alle Kiekdere holdes i høy Agt.

Det eneste, som sattes til at forøge denne Kirkes udvortes Anseelse, er et Spiir paa Taarnet, hvormed man formoder, at det snart bliver forsynet, allerhelst Kirken selv har saa store Midler, at den kand udrede de dertil udfordrende Bekostninger.

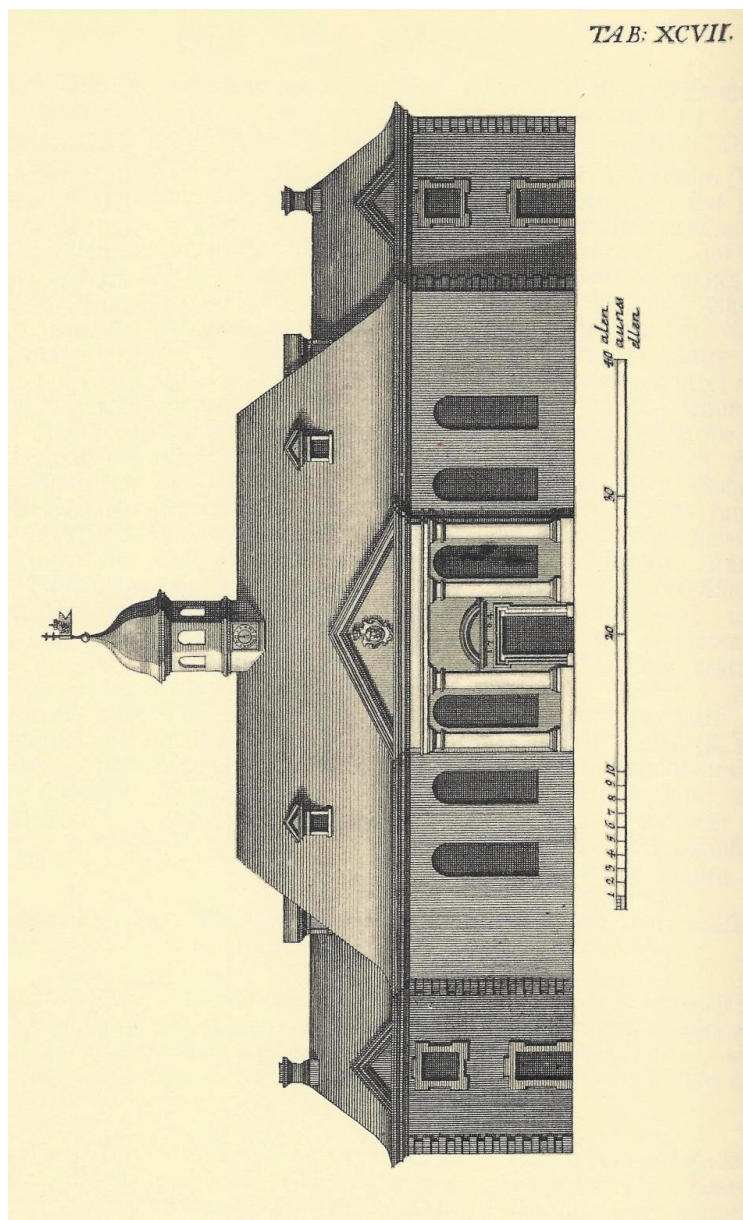

Garnisonskirken med lanternespiret som fik sit nuværende udseende i 1886

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

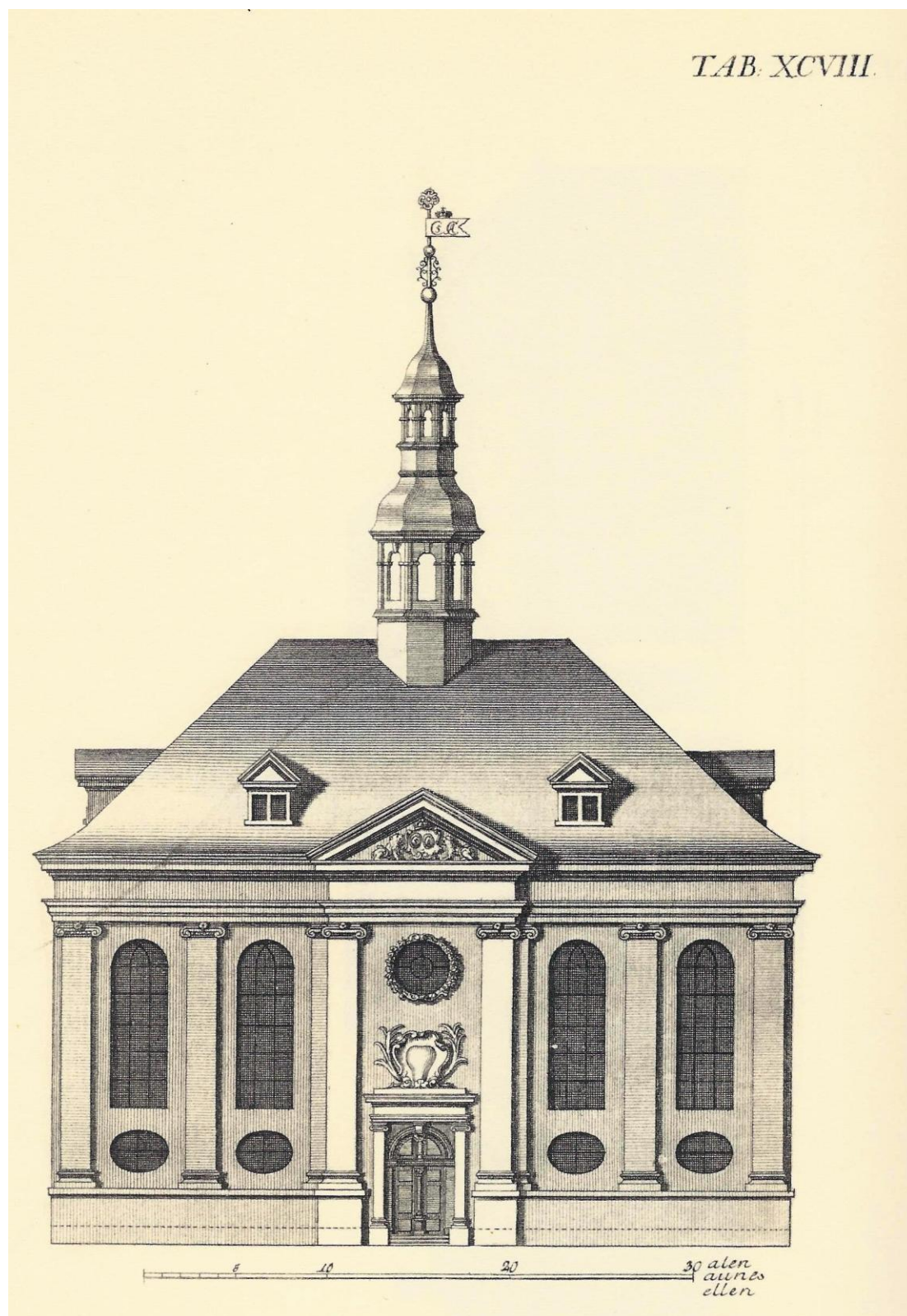

I Citadellet Friderichshavn (Kastellet) er og en Garnisons - Kirke, som har den Prærogative, at føre Navn af Friderichshavns Slots - Kirke. Den er bygget af Høysalig Kong FRIDERICH den Fierde i samme 1704 Aar, da den Herre Zebaoths Kirke blev opført. Tav. XCVII. viser Facaden deraf. Den er kuns liden, dog stor nok til at rumme Castellets Garnison, og andre som høre til Kirken; og som gemeenlig Stats - Fanger i dette Castel blive bevarede, sa er Fange - Huset med Kirken saaledes indlemmet, at alle Arrestanter kand høre Prædiken, og saaledes bivaane Gudstienesten, uden at føres til Kirken, eller at have særdeelees Prædiken hos sig.

Tav. XCVIII. Friderichshavns Slots - Kirke

Dernæst betragte vi de Reformeredes Kirke, hvis Facade paa Tav. XCVIII. forestilles. Denne liden ziirlige Kirke er af Høysalig Dronning CHARLOTTA AMALIA, Kong CHRISTIAN den Femtes Gemahlinde, fød Prinsesse af Hessen - Cassel, og følgelig af den Reformerede Religion, Anno 1688 til de Reformeredes Gudstieneste Øvelse opbygget. Den blev i den store Ildebrand Aar 1728 næsten ødelagt, men hastig igien bragt i sin forige Stand. Her bliver hver Søn- og Hellig - Dag holdt Prædiken baade i Tydsk og Fransk Sprog.

Tav. XCVIII. Reformeredes Kirke.

Siden vi nu have beseet alle Kirkerne i Staden, som de fornemste geistlige Bygninger, saa falder end videre til Slutning af dette Capitel de offentlige Hospitaler og andre dertil hørende Bygninger under vores Betragtning, som Bygninger, der ey mindre end Kirkerne, til Guds Ære ere indrettede og anordnede, saa de med Billighed kand henhøre til dem, som under Titel af Geistlige i dette Capitel afhandles.

Den første og ældste Stiftning er Hellig Geistes Hospital, nu i vore Tider bekiendt under det Navn af store Vartov.

Dette Hospital er Anno 1474 stiftet af Kong CHRISTIAN den Første, til yive fattige Menneskers Underholdning, og blev kaldet Hellig Geistes Hospital, saa som det laae ved Kirken, som fører endnu dette Navn. Samme Hospital blev Anno 1514 og 1538 merkelig og særdeeles forbedret af Kong CHRISTIAN den Anden og Kong CHRISTIAN den Tredie; thi ligesom Stadens Indvaanere meere og meere tiltoge, saa blev og de Fattiges Antall større og større, hvorefter disse Konger vare betænkte paa at forøge dette Hospitals Midler saaledes, at en langt større Mængde af Nødlidende, end tilforn, derudi kunde gaae deres Ophold, hvilket de og tilveye bragte, i det de lagde anseelige Gods, Canonicaret, og andre Indkomster dertil; Hvilket berømmelige Exempel Høyløvlig Kong FRIDERICH den Anden ligeledes efterfulgte, i dethan Anno 1570 gav Hospitals - Godset lige Frihed med adelige Godser, og derforuden forøgede paa en anseelig Maade Hospitalets Indkomster.

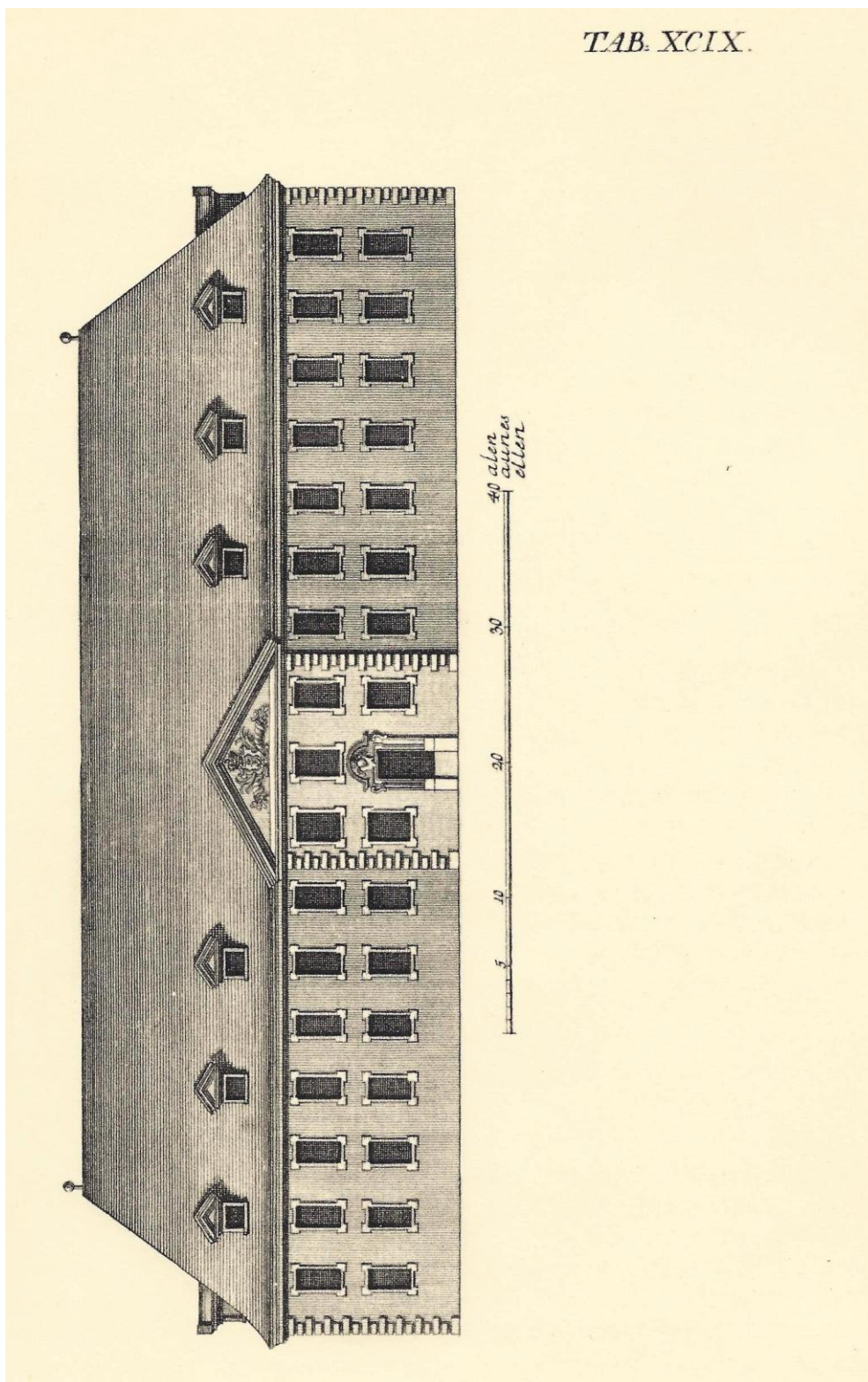
Aar 1616 lod Høyløvlig Kong CHRISTIAN den Fierde forflytte dette Hellig Geistes Hospital, hvilket, som før er meldt, laae ved Hellig Geistes Kirke, og bestod af tre Bygninger, og lod det opsætte uden for Øster - Port paa et Sted, hvor nu det saa kaldede gamle Vartov staaer, forenede dermed det til Speylbye - Kloster paa Møen værende Hospital, og byggede paa Pladsen ved Hellig Geistes Kirke, hvor Hospitalet havde staaet, et nye Tugt - eller Børne - Huus, hvilket dog siden igien blev forflyttet til Christianshavn, og hvormen siden mere skal anføres; men som dette Sted uden for Øster - Port siden ey befandtes af fornøden Beqvemmelighed, blev Hospitalet atter forlagt til det Sted, hvor det nu staaer.

Den første Bygning blev ved Tidens Længde saa brøstfældig, at man Anno 1725 foretog sig, samme aldeles at afbryde, og en anseeligere i dens Sted igien at opføre, og bleve i forbenævnte Aar de to første Fløye af Bygningen, imod det saa kaldede Længangs Stræde og imod Volden, bragte i Stand, til hvis Grundvold - Høysalig Kong CHRISTIAN den Siette, som da værende Cron - Prinz, lagde den første Steen.

Tav. XCIX viser Facaden af den fornemste Side af Hospitalet, som vender ud til bemeldte Længangs - stræde, hvorpaa over Døren findes disse Ord:

Hospitium sublevandis pauperibus destinatum,
Ut Pietatis publicæ Exemplum evstruxit officium Curatorum
Anno MDCCXXV.

Men som hospitalet er begavet med rige Indkomster, som stedse ved een og andens Gavnildhed saa forøget, at man aarlig bliver bedre og bedre i Stand til at indtage flere fattige Lemmer til Underholdning, saa har man endnu Aar 1744 forøget Bygningerne med en ny Side - Fløy, og derved erholdet saa megen større Plads til de Fattiges Indquartering, saa at nu over 300 Senge for Fattige derudi findes.

Tav. XCIX. Hellig Geistes Hospital, Gl. Ny Vartov, Løngangstræde.

Hospitalets Indkomster bestaae deels i Jorde - Gods, deels i Renter af en og anden Capital, som imod Huus - eller andet sikkert Pant udsættes. Adskillige brave og formuende Folk have skienket anseelige Capitaler hertil, af hvis Renter aarlig visse Senge underholdes, hvilke Donatorum Arvinger have selv Frihed at

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

besætte, naar nogen Seng bliver ledig; og naar ingen Arvinger af Fundatore ere til, da besættes de ledige Pladser eller Senge af de Fattige Directeurer, som vixel - viis skiftes dertil.

I denne Fløy, hvoraf Facaden forestilles, er en smuk og ziirlig Kirke, saaledes indrettet, at de Syge og Sengeliggende, endo i deres Senge kand høre Prædiken, og bivaane Tienesten, hvilken Kirke endog af mange af Byens Folk bliver søgt.

Dernæst besee vi det nyeBørne eller Tugt - Huus, hvis Facade paa Tav. C. forestilles.

I forige Tider var, som før er meldet, Kiøbenhavns Tugthuus ey langt fra Hellig Geistes Kirke, men Høysalig Kong CHRISTIAN den Fierde forflyttede det til Christianshavn, og kiøbte en Gaard, som laae imod Torvet, og tilhørede den Adelige Familie af Lykke, indrettede den til forehavende Brug, og forsynede den med fleere Baghuse, for at naae desto meere Rum og Beqvemmelighed; og siden det alleene blev brugt til Tugt - Huus for ryggesløse Mennesker, saa var for faa Aar siden, sielden over et par hundrede Personer derudi, saa mange nemlig, som af Retten bleve didhen dømt. Men da Høysalig Kong CHRISTIAN den Siette forordnede, at endog Gade - Tiggere af Staden der skulde indtages og holdes til Arbeide, blev Huuset til saa stort et Antal, som i en Hast voxte til, og nu beløber sig imod 600 Personer, alt for knap; hvorefter de Fattiges Forstandere foretog sig, at lade opføre den gandske nye kostbare Bygning hvis Facade op Tav. C. viser sig for destobedre ay kunde rumme den Mængde Lediggængere, som daglig blev opbragt og didhen ført.

Selskabet i dette Huus bestaaer mesten af Qvindfolk, som tilholdes at karde, og spinde Uld, og derfor nyde daglig efter deres Arbeids Værdie 3. 4. 5. a 6 Skilling.

Hvad Garn som her spindes, bliver til Huusets Cassa betalt af Kigs - Commissariatet, som deraf lader forfærdige adskilligt til Armeens Fornødenhed til Lands og til Vands, saa vidt det kand strække.

Nogle faa Mandfolk blive og i dette Huus indtagne, saa mange nemlig, som behøves til at raspe Farve - Træ. Andre stærke og føre Mandfolk dømmes til Fæstnings - Arbeide eller til Stokhuset.

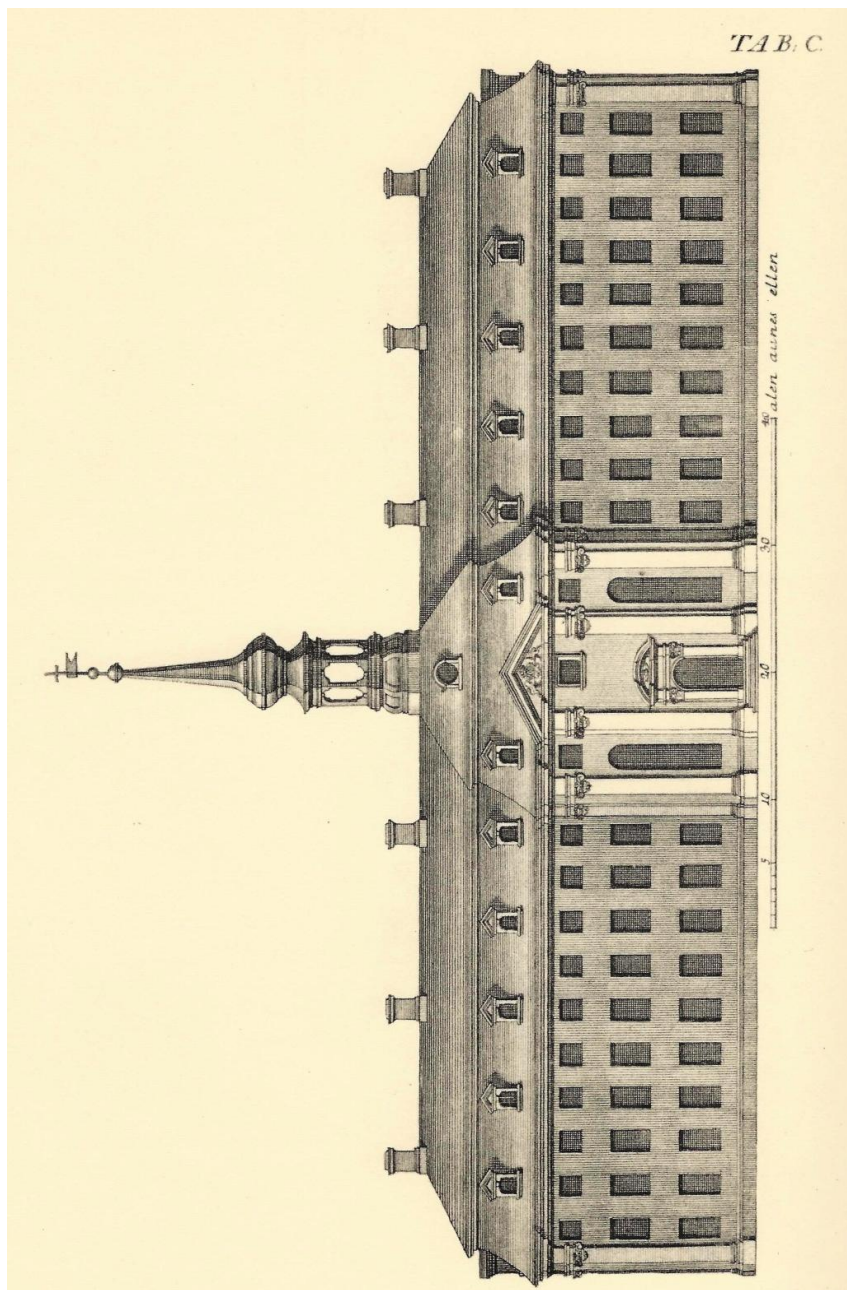
Spiisning kand Lemmerne faae hos en Marqvetenter, som boer i Huuset, dog staar enhver frit, at lade hente Mad i Byen, om de vil.

Midt i den nye Bygning er en leden smuk Kirke anordnet, over hvis Hoved - Indgangs - Dør følgende Skrift læses:

Anno MDCCXXXIX.
Auspicientibus post D. O. M.
CHRISTIANO SEXTO
&
SOPHIA MAGALENA,
ne malis parcendo, noceatur Bonis,
Ergastalum hocce
vetustate collapsum, & agustia laborans,
in dubio mansuri operis augurio,
extrui jussit

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Curatorium officium,
Misericordisa æqve ac justitia
id exigente.

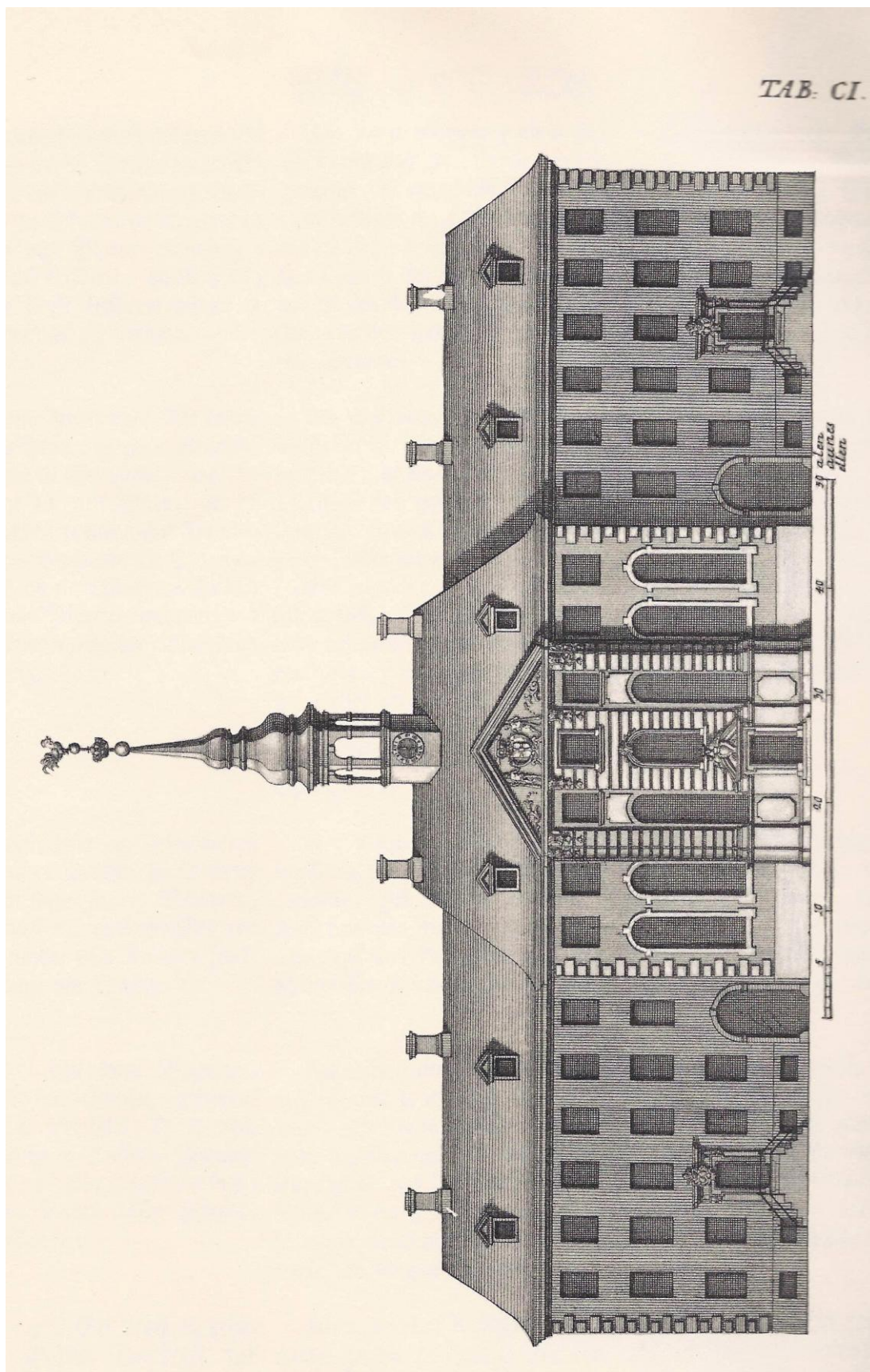
Tav. C. Københavns Børne eller Tugthuset på Christianshavn

Tugt og Børnehuset på Christanshavns Torv

Herfra forføye vi os til det Kongelige Waysen - Huus, som paa Nye - Torv er beliggende, og hvoraf Facaden paa Tav. CI viser sig.

Dette er det første Waysen - Huus, som saa vidt mig vitterligt er, nogensinde i Kiøbenhavn har været indrettet, og har den store Monark, kong FRIDERICH den Fierde, Høyløvlige Inukommelse, at takke for sin Stiftelse. Paa Stedet, hvor det staaer, var i forige Tider et Pallads, den Grævelige Familie af Friis tilhørende. Dette Pallads købte Høysalig Kong CHRISTIAN den Femte, og stiftede der et Ridderligt Academie, som Aar 1712 af Kong FRIDERICH den Fierde blev forandret til en Krigs - Skole for Land - Cadetterne. Dertil blev det brugt indtil Aar 1720, da Bygningerne befandtes saa forfaldne, at de med Reparation ey kunde hielpes; Hvorudover den Høysalige Herres forlagde Cadetterne, som før er sagt, til det saa kaldede Opera - Huus, lod de her værende gamle Huuse i Grunden afbryde, og igien opføre nye Bygninger, som til et Waysen - Huus bleve destinerede: Men samme Indretning havde ey engang naaet sin Fuldkommenhed, da den oftomtalte store Ildebrand Anno 1728 paakom, og ødelagde næsten alting igien, undtagen nogle faa Baghuuse.

Tav. CI. Waysen - Huus Nye - Torv.

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Den Høysalige Herre lod sig af denne ulykkelige Hændelse ey afskrekke, men befoel, at opføre denne ziirlige og kostbare Bygning, som bu sees, hvilken Anno 1731 blev begyndt, og 1734 bragt til Ende, og gjør ey lider til dette Torvs Anseelse.

Her underholdes og oplæres 100 Børn, nemlig 60 Drengene og 40 Piger, hvilke undervises i Guds Kundskab i Læsen, Skriven og Regnen, og især, saa vidt Pigerne angaaer, i Strømpe - Strikkerier, og Kniplen, til hvilke sidste Undervisninger er et par Skoler især ere anlagte.

Børnene imodtages ikke under otte Aars Alder, og gaae ud igien, i henseende til Drengene, naar de ere komne til den Alder, at de kand sættes til et eller andet Haandverk, og i Henseende til Pigerne, naar de kand tiene for deres Brød; hvorfore og Pigerne undervises i at toe Klæder, kaage Mad, og deslige Ting.

I Huuset boer en Inspector, en Præst, og desforuden en Oeconomus, som spiser saavel Børnene, som Læremesterne og Lære - Mødrene og andre under dem hørende Folk, tvende gange om Dagen.

Midt i den store Bygning, som vender imod Torvet, og hvoraf Facaden er forestille, er Kirken, hvilken endog af Stadens Indvaanere flittig og i Mængde bliver søgt; Uden paa samme læses følgende Bibelske Sprog:

Jac. I. V. 27. En reen og ubesmittet Guds Dyrkelse for Gud og Faderen er denne, at besøge de Faderløse og Enker i deres Trængsel, og at holde sig selv ubesmittet fra Verden.

I Huuset er baade et Apotheque, en Boglade, og et Bogtrykkerie, hvis Forstandere frem for andre af deres slags ere fritagne fra al borgelig Tyngde.

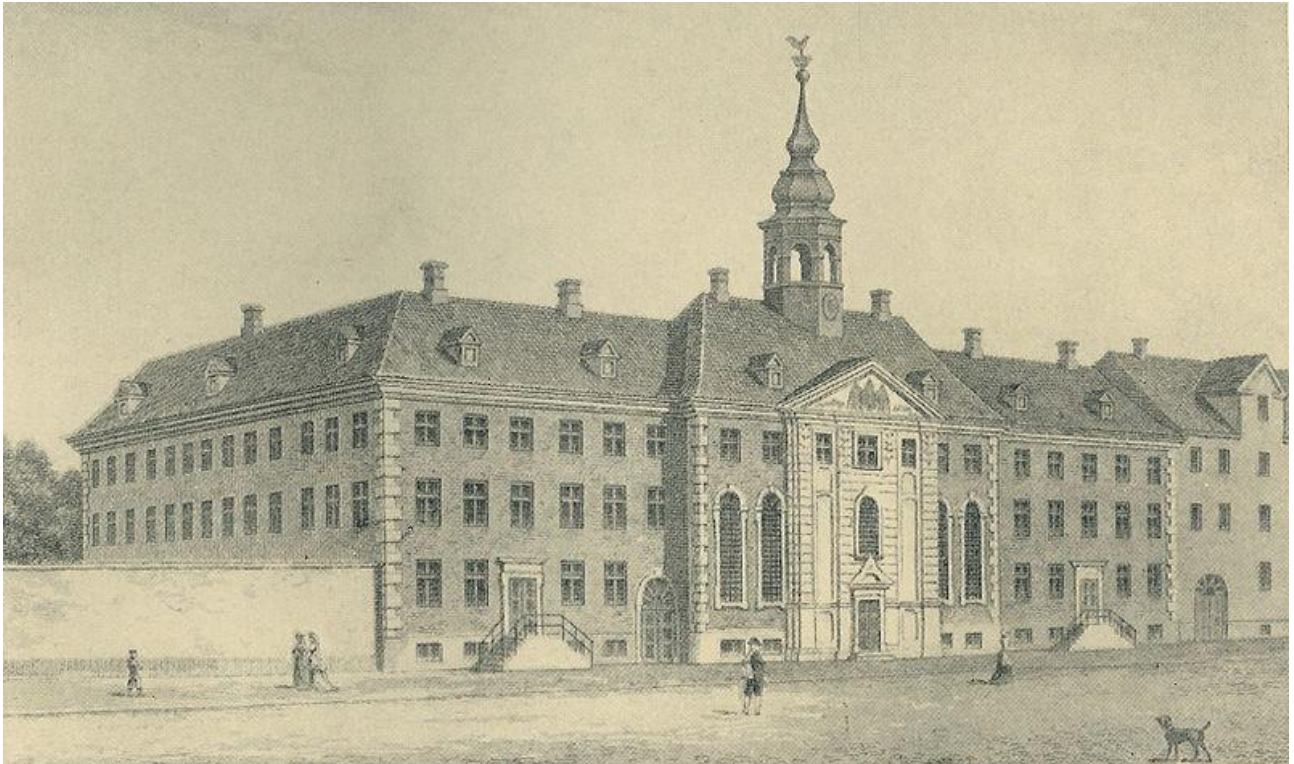
Man finder og her et temmeligt Bibliotheque, bestaaende meest af Danske Bøger, som man næsten allene har ta takke forud Professor Steenbucks Gavmilhed for, der har legeret en Capital af 600 Rdlr. dertil, for hvis Rente nye Bøger aarlig skal indkøbes.

Her paa Waysen - juuset holde tvende Collegia deres ordentlige Forsamlinger, som ere General - Kirke - Inspections - Collegium og Collegium de Curfu Evangelii promovendo, i hvilke begge Hans Excellence, Geheime Conferentz - Raad Herr Johan Ludwig von Holstein, præsiderer.

Foruden forberørte ere endnu mangfoldige andre herlige Indretninger her i Staden til Fattiges, Nødlidendes, Syges og Sengeliggendes Trøst og Undervisning, blant hvilke regnes Convent - Huuset paa Hiørnet af Silke - Gaden, hvilket, fordi der i forud Tider har været en Silke - Fabriqve, gemeenlig endnu kaldes Silke - Huuset, ligesom samme Fabriqve og har givet Gaden, hvor Huuset ligger, sit Navn.

Dette Huus har Kong CHRISTIAN den Fierde ved sit udgivne Skiøde de dato 29 Maji 1630 skienket til at være Domus Misericordiæ, som sees af den Inscription, der staaer over Døren til Gaden, saaledes:

**Sacra Domus, qvam Ser. R.
CHRISTIANUS QVARTUS,
Rex Daniaë
Consecravit pro recta curatione Pauperrum, indhoata á Calendis Maji
Anno Christi CIDDCXXX
Regna sirmat Pietas.**

Waisenhuuset som det saa ud fra branden 1728 til 1795

I dette Huus forsamle sig Forstanderne for de Fattiges Væsen gjerne engang om Ugen, for at raadslaae og anordne en og anden Ting til de Fattiges Tarv og Beste; og skeer her hver Mandag Udeeling af Almisse til alle de Fattige i Staden, som ere indskrevne til at nyde saadan Gave, saa meget som enhver efter sin Omstændighed ugentlig er tillagt.

Videre er det saa kaldede Fechtels Hospital, stiftet omtrent Aar 1570 af den Kongelige Mynt . Mester, Paul Fechtel, hvilket ellers er bekiendt under Navn af Hamborger Siæle - Boder i Myntergaden.

Abel Catharines Hospital, stiftet omtrent Anno 1670 af en Kone af det Navn; hvor hver Lem nyder ugentlig 1 Rdlr. og har sin Stue, sit Kiøkken og øvrige Bequemmelighed for sig selv, og alle en Have tilfælles.

Brøndstrædets Hospital, som gemeelig indeholder 300 Lemmer, og med hvilket Lille - Vartov og Vester - Hospital nyelig ere blevne foreenede.

St. Johannis Hospital uden for Stadens Vester - Prt, ellers kaldet Pest - Huuset, som og sædvanlig indeholder 200 Lemmer, og som har særdeele Indretninger for 12 afsindige Mennesker.

Budolfs Hospital i St. Peders Stræde, næst ved Walkendorfs Collegio, som nyeligen er stiftet, og over Døren til Gaden denne Skrift læses:

Salig Morten Budolfs Closter, legeret 1725 med Capital 4000 Rdlr. først indrettet i Pustervig, som brændte 1728, nu atter paa denne større Plads af nye opbygget og til Fremvext i Tiden med Fundatz efter Testm. i Standsat 1743 af Just. R. og Prof. Chr. Thestrup.

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Mange flere deslige Indretninger vil jeg aldeles med Tavshed gaae forbi, og allene melde, at der ere visse Direceteurer anordnede, som forestaae de Fattiges Væsen, ey allene i Kiøbenhavn, men i Almini heele Kongeriget; hvilke befale og foranstalte alt; hvad ved de Fattiges Væsen her i Staden forefalder at forrette, og ellers føre Correspondence med Stifts - Befalingsmændene og Amtmændene, som Directeurer i Provinzerne, om alt hvad der kand tiene de Fattige til Nytte og Tarv; saa at enhver lettelig fatter, at baade i Kiøbenhavn og i heele Kongeriget er til de Fattiges og Nødlidendes Hielo og Husvalse giot alle de gode Anordninger, som Guds frygt, Medlidenhed og retskaffen Christen - Kierlighed kand bringe tilbeye, og maa en Fattig og Syg i saa Maade trøste og glæde sig ved, at have sin ynkelige Skiebne paa et Sted og i et Land, hvor der strax raades Bod derpaa, og en Nødlidende vederfares al Hielp og Undsættelse.

Ved denne Leylighed kand jeg ey forbigaae, at melde et Ord om andre fortreffelige Anstalter her i Riget, som til Enkers Nytte og Gavn ere anordnede, naar de efter deres Mænds Død maatte savne det Fornødne til en anstændig Opførsel og Underholdning.

Jeg vil ey tale om General - Post - Amtets Cassa, hvoraf, som forhen er meldet, Hans Kongelige Majestet til endeel Enker af alle Slags Stand, at bare Kongelige Naade og Clemence, lader aarlig uddeele saa meget til deres Underholdning, som enhver efter sin Omstændighed, Rang og Vilkor, er tilstaaet. Men foruden denne ere adskillige andre offentlige Casser indrettede, hvorudi hver Mand i begge Kongeriger kand i levende Live indskyde en vis fastsat Capital, hvoraf Enken, efter Mandens Død, nyder aarlig 40 pro Cento.

Den anseelige iblant disse Casser er Krigs - Hospitalets, hvorudi hver Mand har Frihed at indsette Capital fra 100 Rdlr., indtil 1000 Rdlr. hvoraf hans Hustru efter hans Død nyder, som sagt, aarlig 40 pro Cento, som udgjør af 1000 Rdlr. Capital 400 Rdlr. aarlig Indkomst.

Foruden denne ere mangfoldige andre af mindre Indskud, og følgelig af mindre Indkomster for Enkerne; og adskillige, hvorudi Mændene allene aarlig betale visse smaa Indskudder, saa længe de leve, og saaledes ey have nødig at blotte sig fra heele Capitaler, og or hvilke smaa Indskudder, som ey lettelig kand besvære en Mand, hans Efterlevende Hustrue, efter hans Død, foruden andre smaa Fordele, som hende strax efter Mandens Død tilflyde, aarlig nyder 100 Rdlr.

Geistligheden i Landet har snart i hvert Stift ligesaadan en Stiftelse, blant hvilke Siællands Stifts Enke - Cassa er den vigtigste, ligesom den saa got som er Moder og Anledning til alle de øvrige geistlige Cassers Stiftelse i Landet; af denne nyde Enkerne aarlig 50 pro Cento.

Ved disse berømmelige Indretninger, kand hver Mand i Rigerne, som har nogensteds Evne, og derhos den villige Kierlighed og Villie for sin Hustru, at han vil vide hende, efter sin Død, med fornøden Levnets Middel forsynet, udbringe hans efterlevende Hustrues aarlige Indkomster til mere end 1000 Rdlr.; Ja disse Stiftelser ere endog for Børn, og for saadanne Slags Mennesker til Deels indrettede, som mangler enten Sindets eller Legemets Styrke til at kunde ved egen Flid og Arbeide forhverve deres Brød og nødtørstige Underholdning.

Ligesaa skønne Anordninger, som der ere i Kiøbenhavn for Fattiges og Syges Underholdning, saa herlige og nyttige Anstalter ere der til den Fattige Ungdoms Oplærelse; thi uden at tale om vor Frue Latinske Skole, hvis Beskrivelse rettede henhører til det følgende Capitel, som handler om Kiøbenhavns Universitet, saa er ved hver af Stadens Sogne - Kirker især en Skole, hvor mange fattige Børn ey allene uden Bekostning oplæres i Læsen, Regnen, Skriven, og i deres Christendom, men endog næsten alle blive frie klædte.

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Garnisons og Holmens Skoler ere iblant disse de største og vigtigste, og denne Sidste har sin Stiftelse at takke Høylovlig Kong CHRISTIAN den Fierde, hvilket sees af de Ord, der findes uden paa Bygningen saaledes lydende:

Anno 16.. er denne Holmens Skole af Salig og Høylovig Ihukommelse Kong CHRISTIAN den Fierde bleven stiftet. Anno 1663 er dette huus til bemeldte Skoles Vedligeholdelse og af Salig og Høylovlig Kong FRIDERICH den Tredie bleven indrettet. Anno 1703 er denne Skoles Bygning forhøyet og forbedret. Anno 1735 er den med nye Malning udvendig bleven repareret.

Hvoraf sees, at Efterfølgerne ey have n´mindre Omsorg for at vedligeholde de engang vel indrettede Stifninger, end Forfædrene have Lyst og Begierlighed til at fastsætte saadanne Anordninger, der have sigtet til den Allershøyestes Ære, og til Publici Nytte og Fordeel.

Amaliegade 1840

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Bredgade 1823